

ROMÂNIA
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA I CIVILĂ

Decizia nr. 3697

Dosar nr. 14700/3/2008

Ședința publică din 24 mai 2012

Mihaela Tăbârcă	- Președinte
Alina Iuliana Țuca	- Judecător
Iulia Cristina Tarcea	- Judecător
Aura Bulzan	- Magistrat asistent

Pe rol pronunțarea asupra recursurilor declarate de reclamantul Vla Aleksandar, de pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București împotriva deciziei nr. 92 / A din 2 februarie 2011 a Curții de Apel București - Secția a IV-a civilă.

Dezbaterile au avut loc în ședința publică de la 17 mai 2012, fiind consemnate în încheierea de la acea dată, ce face parte integrantă din prezenta.

Având nevoie de timp pentru a delibera și pentru a da părților posibilitatea de a depune concluzii scrise, instanța a amânat pronunțarea la 24 mai 2012, când a pronunțat prezenta decizie.

ÎN ALTA CURTE,

Deliberând asupra cauzei civile de față, constată următoarele:

Prin cererea înregistrată la data de 17.04.2008 pe rolul Tribunalului București – Secția a IV-a Civilă, astfel cum a fost precizată ulterior, reclamantul Vla Aleksandar a chemat în judecată Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și a solicitat instanței ca, prin hotărârea pe care o va pronunța, în temeiul art. 504 și urm. C.pr.pen., să oblige pârâțul la plata sumei de 30.000 euro, în echivalent lei la data plății, reprezentând daune materiale, și a sumei de 470.000 euro, în echivalent lei la data plății, reprezentând daune morale pentru prejudiciul produs ca urmare a arestării sale nelegale.

Prin sentința civilă nr. 358/16.03.2010, Tribunalul București Secția a IV a Civilă a admis în parte acțiunea și a obligat Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice la plata sumelor de 1.500 euro, în echivalent la data plății cu titlu de daune materiale și de 10.000 euro, în echivalent lei la data plății, cu titlu de daune morale. S-a luat act de renunțarea reclamantului la judecarea capătului de cerere privind obligarea pârâtului la plata sumei de 1000 euro în echivalent lei, reprezentând cheltuieli medicale.

Tribunalul a reținut că prin ordonanța nr. 300/P/2003/7.11.2003 a fost luată măsura reținerii reclamantului pentru 24 de ore, iar prin încheierea nr. 5598/8.11.2003 s-a admis propunerea de arestare preventivă pentru 29 de zile, începând cu data de 8.11.2003, aspecte ce rezultă din înscrisurile existente la dosar.

Reclamantul a fost arestat preventiv în perioada 7.11.2003 – 6.04.2004, revocarea arestării preventive fiind dispusă prin decizia nr. 570/6.04.2004, urmare a admiterii recursului.

Prin decizia nr. 5826/12.10.2006 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, reclamantul a fost achitat în cea ce privește săvârșirea infracțiunilor pentru care a fost trimis în judecată.

Situația de fapt se încadrează în prevederile art. 504 alin. 2 și 3 C.pr.pen., reclamantul fiind privat în mod nelegal de libertate o perioadă de circa 5 luni.

Din depozițiile martorilor audiați, instanța a reținut că această privare de libertate a produs suferințe psihice reclamantului și a apreciat că pentru compensarea și atenuarea lor se impune obligarea pârâtului la plata sumei de 10.000 euro, în echivalent lei la data plății, cu titlu de daune morale.

În privința daunelor materiale, s-a avut în vedere remunerația lunară a reclamantului de 12.000.000 ROL, pe care acesta o avea la momentul arestării preventive, la SC C SRL., pârâtul fiind obligat la plata sumei de 1.500 euro, în echivalent lei la data plății, reprezentând veniturile lunare de care a fost lipsit reclamantul pe perioada celor 5 luni de arest preventiv.

Capătul de cerere privind obligarea pârâtului la plata sumei de 10.000 euro reprezentând diminuarea veniturilor sale ulterior arestării a fost respins ca nefundat, nefiind făcute dovezi în acest sens.

Cerea privind plata cheltuielilor de judecată făcute de reclamant pe parcursul procesului penal și a celor efectuate pentru transportul personal și al martorilor a fost, de asemenea respinsă, instanța reținând că aceste cheltuieli puteau fi solicitate în procesul penal. S-a constatat că reclamantul nu a făcut dovada onorariilor avocaților aleși și că nu este întemeiată solicitarea reclamantului de acordare a cheltuielilor suportate cu deplasarea membrilor familiei sale la penitenciar, precum și cu plata coletelor primite, deoarece nu s-a dovedit că aceste cheltuieli au fost suportate efectiv.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel reclamantul Vla Aleksandar, Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Tribunalul București.

Prin decizia nr. 92/A/02.02.2011, Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă a respins ca nefondate apelurile formulate.

S-a reținut că tribunalul a avut în vedere la stabilirea cuantumului daunelor acordate, depozițiile martorilor care au relatat despre efectele pe care le-a produs arestarea nelegală atât în mediul social în care și-a desfășurat activitatea reclamantul, cât și în mediul familial, atât în perioada judecății penale, cât și ulterior finalizării procesului.

Analizând apelul declarat de Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, Curtea de Apel a reținut că, potrivit art. 504 alin. 2 C.pr.pen. are dreptul la repararea pagubei persoana care a fost privată de libertate ori căreia i s-a restrâns libertatea în mod nelegal.

Or, la dosar există un certificat de grefă unde se arată că prin decizia penală nr. 5826/12.10.2006 pronunțată în dosarul nr.1506/1/2006 al Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a admis recursul formulat de reclamant și s-a dispus achitarea sa pentru infracțiunea prevăzută de art. 9 din Legea nr. 143/2000.

S-a mai reținut că, față de durata arestării preventive nelegale și de efectele pe care aceasta le-a produs asupra reclamantului, suma de 10.000 euro, în echivalent lei la data plății, acordată de prima instanță, este echitabilă în raport cu prejudiciul produs.

Referitor la apelul declarat de Ministerul Public, Curtea de Apel a reținut că probele administrate, împreună cu actele procedurale întocmite, au fost suficiente pentru lămurirea capetelor de cerere admise, astfel încât critica privind lipsa rolului activ al instanței nu poate fi primită.

Instanța de apel a apreciat că din hotărârea de achitare pronunțată, rezultă caracterul nelegal al privării de libertate, iar faptul că s-a dispus achitarea în raport de art. 10 lit. d C.pr.pen este lipsit de relevanță, deoarece art. 504 alin. 3 C.pr.pen. nu face distincție între cauzele de achitare.

Curtea de Apel a apreciat că, față de durata arestării preventive, de efectele pe care aceasta le-a produs, probate cu martori, atât în plan social cât și familial, dar și de deteriorarea sănătății, suma de 10.000 euro în echivalent lei, este o satisfacție echitabilă pentru prejudiciile provocate de faptul arestării preventive nelegale.

Împotriva acestei decizii, în termen legal au declarat recurs reclamantul Vla Aleksandar, pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București.

1.Prin recursul declarat, reclamantul Vla Aleksandar formulează următoarele critici, întemeiate pe prevederile art. 304 pct. 9 Cpc.:

Instanța de fond apel a făcut o greșită aplicare a prevederilor art. 504 și urm. C.pr.pen.

Măsura privării de libertate a reclamantului după ce timp de 30 zile nu i s-a admis nici o cerere, nu i-a fost admisă nici o probă și nici nu i-a fost luată vreo declarație, relevă abuzul săvârșit de organele de urmărire penală.

Din examinarea dosarelor penale rezultă că reclamantul a fost victima unei erori judiciare, fiind cercetat, judecat și condamnat, chiar dacă numai de către instanța de apel, pentru o faptă pe care nu a comis-o, astfel cum s-a stabilit ulterior în calea de atac a recursului.

Prezumția de nevinovăție a fost grav încălcată prin modul de desfășurare a anchetei penale și a procesului penal în faza de judecată, deși pe tot parcursul procesului reclamantul a susținut că este nevinovat.

Se mai arată că daunele morale constau în atingerea adusă valorilor care definesc personalitatea umană, valori care se referă la existența fizică a

omului, la sănătatea și integritatea corporală, la cinste, demnitate, onoare, prestigiu profesional și alte valori similare. Ele reprezintă un echivalent al suferințelor fizice și psihice la care a fost supus reclamantul în perioada arestării preventive, atingerea adusă reputației sale, inclusiv în cadrul comunității sârbești, prestigiului profesional, onoarei și demnității, expunerea disprețului public prin încarcerarea sa și prin procedura penală pe care autoritățile au înscenat-o împotriva reclamantului.

Probele cu înscrisuri și cu martori administrate justifică daunele morale solicitate, însă nu au fost avute în vedere de instanța de apel.

Cuantumul daunelor morale nu trebuie limitat doar la perioada arestării. Criteriul perioadei de detenție este simplist și înlătură posibilitatea cercetării situației complexe, a tuturor împrejurărilor de fapt concrete în care s-a aflat reclamantul atât în perioada privării de libertate, anterior, în perioada urmăririi penale, cât mai ales ulterior acestei perioade, până la soluționarea definitivă a cauzei.

2. În temeiul art. 304 pct. 9 Cpc., pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice formulează următoarele critici de nelegalitate:

Instanța de apel a făcut o aplicare greșită a prevederilor art. 504 alin. 2 și alin. 3 C.pr.pen., respectiv a art. 505 C.pr.pen.

Așa cum rezultă din sentința penală, achitarea reclamantului s-a dispus în baza art. 11 pct. 2 lit. a) raportat la art. 10 lit. d) C.pr.pen., iar nu în temeiul art. 10 alin. 1 lit. j), condiție cerută de prevederile art. 504 alin. 3 C.pr.pen. Prin urmare, în cauză nu sunt îndeplinite condițiile acordării unor măsuri reparatorii.

În plus, reclamantul a fost achitat în primă instanță, soluție menținută ulterior, nefiind îndeplinită condiția existenței unei hotărâri definitive de condamnare, astfel că nu se identifică o eroare judiciară, în sensul dispozițiilor art. 504 alin.1 C.pr.pen.

Măsura arestării preventive a fost luată cu respectarea legislației în vigoare la acel moment, întrucât reclamantul nu a fost achitat pentru nerespectarea unei anumite proceduri, ci pentru lipsa unuia dintre elementele constitutive ale infracțiunii, împrejurare analizată în faza de judecată, etapă indispensabilă pentru înfăptuirea justiției penale, prin soluționarea judiciară a conflictului de drept penal adus în fața instanței.

Faptul că ulterior s-a dispus punerea în libertate, nu schimbă împrejurările cauzei și nu conduce la ideea că arestarea preventivă a inculpatului de până la data punerii în libertate ar fi fost ilegală, ci numai că cercetarea inculpatului se poate face și cu acesta în stare de libertate.

Chiar și analizată prin prisma legislației Convenției Europene a Drepturilor Omului, măsura preventivă dispusă a fost cenzurată de un magistrat independent, inculpatul exercitând căile de atac prevăzute de lege împotriva încheierilor pronunțate de instanță, fiindu-i astfel respectat astfel dreptul la un proces echitabil garantat de dispozițiile art. 5 pct. 3-4 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Se mai arată că instanța de apel nu a analizat motivele de apel formulate de pârât și că nu a făcut o aplicare corespunzătoare a dispozițiilor art. 505 C.pr.pen. sub aspectul cuantumului daunelor acordate.

Se apreciază ca fiind excesiv cuantumul stabilit de instanța de fond și menținut de instanța de apel, de 10.000 euro, în echivalent în lei la data plății, cu titlu de daune morale, și se solicită diminuarea acestuia în raport de circumstanțele cauzei și în virtutea principiilor avute în vedere de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, al echității, proporționalității și al marjei de apreciere regăsită în practica Curții.

3. Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București critică decizia instanței de apel pentru următoarele motive, întemeiate pe prevederile art. 304 pct. 9 Cpc.:

Decizia instanței de apel nu cuprinde indicarea temeiurilor legale pentru care normele de drept intern și internațional ar fi fost încălcate și care ar fi conferit măsurii arestării preventive un caracter de ilegalitate.

Dacă instanța de apel ar fi avut în vedere împrejurările reținute în dosarul penal privitoare la reclamant, ar fi observat că acesta a fost achitat în temeiul art. 10 lit. d C.pr.pen., ceea ce presupune că acesta răspunde civil pentru daunele produse, chiar dacă în cauză nu ar fi întrunite elementele răspunderii penale.

Pe de altă parte, nu rezultă din actele dosarului că pe parcursul urmăririi penale, reclamantului nu i-ar fi fost respectate drepturile procesuale, acesta având acces liber la justiție, după cum reiese și din activitățile procesuale pe care le-a întreprins în cauza penală.

Din probatoriul administrat rezultă că punerea în libertate a reclamantului la un moment dat reprezintă aprecierea instanței de control judiciar și nu echivalează cu calificarea arestării preventive ca fiind ilegală, ci cu concluzia că cercetarea acestuia se poate face și în stare de libertate.

Analizată prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, arestarea dispusă față de reclamantul Vla Aleksandar apare ca fiind legală, fiind cenzurată de un magistrat independent, iar acestuia fiindu-i respectat dreptul la un proces echitabil în sensul art. 5 pct. 3 și 4 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

De asemenea, incidența art. 504 C.pr.pen. nu ar putea fi reținută în cauză și pentru că situația reclamantului, achitat în baza art. 10 lit. d din C.pr.pen., nu poate fi încadrată în dispozițiile art. 504 alin. 2 și 3 C.pr.pen., textele de lege fiind de strictă interpretare.

Referitor la daunele morale acordate, instanța de apel omite practica Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, potrivit căreia tocmai achitarea reclamantului poate constitui în sine o satisfacție suficientă și echitabilă. În cauză, acordarea unor sume într-un cuantum exagerat, denaturează caracterul reparatoriu al despăgubirilor morale și le transformă în sursă de îmbogățire fără just temei.

Analizând decizia recurată în limita criticilor formulate, Înalta Curte reține următoarele:

Potrivit art. 504 alin. 1 C.pr.pen.: „Persoana care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare”.

Sunt întemeiate criticile formulate prin recursurile declarate de pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București prin care se susține că, în cauză, nu sunt îndeplinite condițiile rezultate din cuprinsul normelor legale menționate pentru angajarea răspunderii statului și repararea prejudiciului produs, în condițiile art. 504 alin. 1 Cpc.

Reclamantul nu a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă, pentru ca ulterior, în urma rejudecării cauzei, să beneficieze de o hotărâre definitivă de achitare.

Astfel, prin sentința penală nr. 575/F/28.04.2005 a Tribunalului București – Secția a I – a penală inculpatul Vla Aleksandar a fost achitat, în baza art. 10 lit. c C.pr.pen. pentru infracțiunea prevăzută de art. 9 din Legea 143/2000.

Prin decizia penală nr. 954/07.12.2005, Curtea de Apel București a admis apelul Parchetului de pe lângă Tribunalul București și a desființat în parte sentința, condamându-l pe inculpat la 3 ani de închisoare și 2 ani interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit d și e C.pr.pen. pentru infracțiunea prevăzută de art. 9 din Legea 143/2000.

Însă, această ultimă hotărâre nu este o hotărâre definitivă în sensul art. 416/1 C.pr.pen, iar condamnarea dispusă nu este una definitivă, deoarece, prin decizia nr. 5826/12.10.2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul declarat de inculpatul Vla Aleksandar împotriva deciziei penale nr. 954/07.12.2005 a Curții de Apel București, a casat în parte decizia și, rejudecând, în baza art. 11 pct. 2 lit. a C.pr.pen., l-a achitat pe inculpat pentru săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 9 din Legea 143/2000 cu aplicarea art. 41 alin. 2 C.pr.pen.

Prin urmare, nepronunțându-se împotriva inculpatului o hotărâre definitivă de condamnare, urmată, în urma rejudecării de o hotărâre definitivă de achitare, nu sunt îndeplinite condițiile pentru angajarea răspunderii statului în condițiile art. 504 pct. 1 C.pr.pen.

Însă, așa cum rezultă din cuprinsul cererii de chemare în judecată, reclamantul a solicitat, în temeiul art. 504 alin. 2 C.pr.pen., și repararea prejudiciului produs prin arestarea sa nelegală pe parcursul judecării litigiului penal.

Din înscrisurile existente la dosar a rezultat că, prin încheierea din data de 08.11.2003, Tribunalul București – Secția I Penală a dispus arestarea preventivă a inculpatului Vla Aleksandar pe o perioadă de 29 de zile, de la 08.11.2003 la 06.12.2003, inclusiv.

Prin încheierea din data de 23.12.2003, rămasă definitivă prin decizia penală nr. 24/08.01.2004 a Curții de Apel București, Secția a II – a Penală și prin încheierea din data de 26.01.2004, definitivă prin decizia penală nr. 152/30.01.2004 a Curții de Apel București, Secția a II – a Penală, Tribunalul

București – Secția I Penală a menținut starea de arest a inculpatului Vla Aleksandar.

Prin încheierea din data de 16.02.2004, Tribunalul București – Secția I Penală a respins ca nefondată cererea de liberare provizorie pe cautiune formulată de inculpatul Vla Aleksandar, încheierea rămânând definitivă prin decizia penală nr. 359/20.02.2004 a Curții de Apel București – Secția a II – a Penală.

Prin încheierea din data de 22.03.2004, Tribunalul București – Secția I Penală a menținut măsura arestării preventive a inculpatului Vla Aleksandar. Această încheiere a fost casată parțial prin decizia penală nr. 570/06.04.2004 a Curții de Apel București – Secția a II – a Penală, instanța de recurs dispunând revocarea măsurii arestării preventive a inculpatului.

Potrivit art. 504 alin. 2 C.pr.pen. are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată de libertate ori căreia i s-a restrâns libertatea în mod nelegal.

Conform alin. 3 al acestui articol, privarea sau restrângerea de libertate în mod nelegal trebuie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate, prin ordonanță a procurorului de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale pentru cauza prevăzută în art. 10 alin.1 lit. j) ori prin hotărâre a instanței de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate, prin hotărâre definitivă de achitare sau prin hotărâre definitivă de încetare a procesului penal pentru cauza prevăzută în art. 10 alin. 1 lit. j).

În cauză, există o hotărâre a instanței de revocare a măsurii privative de libertate – decizia penală nr. 570/06.04.2004 a Curții de Apel București – Secția a II – a Penală –, astfel cum impune art. 504 alin. 3 C.pr.pen.

Însă, pentru constatarea dreptului reclamantului la repararea de către stat a pagubei pretinse, în condițiile 504 alin. 2 C.pr.pen., urmează a se verifica dacă, prin hotărârea de revocare a măsurii privative de libertate, instanța a stabilit că această măsură a fost dispusă în mod nelegal, așa cum în mod expres prevede textul de lege menționat.

Sub acest aspect, în considerentele deciziei penale nr. 570/06.04.2004 a Curții de Apel București – Secția a II – a Penală se constată că, inițial, măsura arestării inculpatului Vla Aleksandar a fost legal dispusă, existând presupunerea că inculpatul ar fi săvârșit o faptă penală, însă „pe parcursul soluționării cauzei, respectiv până la încheierea urmăririi penale, nu s-a mai administrat nici o probă care să creeze convingerea că inculpatul ar fi săvârșit fapta care i se reține în sarcină”.

Prin urmare, prin hotărârea definitivă de revocare a măsurii arestării preventive se reține că numai după terminarea urmăririi penale și trimiterea în judecată a inculpatului, măsura arestării preventive a fost menținută în mod nelegal.

Cum potrivit art. 505 alin. 2 C.pr.pen., la stabilirea întinderii reparației urmează a se ține seama de durata pentru care arestarea preventivă a fost dispusă în mod nelegal, este necesar ca în cauză să fie determinată data la care

a fost încheiată urmărirea penală și s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului Vla Aleksandar, deoarece, prin decizia penală nr. 570/06.04.2004 a Curții de Apel București – Secția a II – a Penală s-a stabilit că începând cu această dată, măsura arestării preventive a fost menținută în mod nelegal.

Stabilirea acestei date presupune verificări de fapt care nu au fost efectuate în fazele procesuale anterioare și care, față de prevederile art. 314 Cpc., nu pot fi efectuate în faza de judecată a recursului.

Nefiind determinată perioada de timp în care arestarea preventivă a reclamantului a fost menținută în mod nelegal, instanța de recurs nu poate analiza acele critici care vizează întinderea prejudiciului încercat de reclamant, durata arestării nelegale fiind unul din criteriile expres prevăzute de legiuitor, prin dispozițiile art. 505 alin. 3 Cpc. pentru stabilirea întinderii reparației.

De aceea, în temeiul art. 312 alin. 3 Cpc., Înalta Curte va admite recursurile declarate de reclamantul Vla Aleksandar, de pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, va casa decizia recurată și va trimite cauza spre rejudecare la aceeași instanță de apel.

Cu ocazia rejudecării, instanța de apel va administra probatorii pentru stabilirea duratei arestării nelegale a reclamantului și pentru determinarea întinderii prejudiciului pretins, în raport de pagubele materiale pretinse și de drepturile și valori nepatrimoniale pretins lezate.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII,
D E C I D E:**

Admite recursurile declarate de reclamantul Vla Aleksandar, de pârâțul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice și de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București împotriva deciziei nr. 92 A din 2 februarie 2011 a Curții de Apel București – Secția a IV-a civilă.

Casează decizia și trimite cauza spre rejudecare la aceeași instanță de apel.

Irevocabilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi 24 mai 2012.